

ECONOMIA DE LA INFORMACIÓ, "PROPIETAT INTEL·LECTUAL" I JUBILACIÓ¹.

Rafael Pla López, prof. Sènior Universitat de València.

No és casual que l'anomenada primer Llei Sinde i després Llei Sinde-Wert contra les descarregues fóra realment una disposició final de l'anomenada [Llei d'Economia Sostenible](#), en una situació que el continuat creixement del consum de recursos naturals, i especialment d'energia, es revela com insostenible, tant pel previsible esgotament de les fonts fòssils d'energia com per les repercussions de la seua combustió en l'accelerat canvi climàtic, a través de l'anomenat "efecte hivernacle" provocat per l'emissió de CO₂.

Ara bé, el problema és que el sistema capitalista requereix d'un creixement sostingut. I davant la impossibilitat pràctica del mateix amb una economia basada en l'energia, que xoca des de fa dècades amb els límits ecològics del planeta, s'han explorat diferents camins: un ha estat substituir el protagonisme de l'economia productiva real pel del capital financer; un altre el desplaçament cap a una "economia de la informació", com la que va produir la bombolla dels anomenats "dot com", els negocis basats en l'ús comercial d'Internet, que va esclatar en els anys 90. I la bombolla financera mundial va esclatar en 2008, generant la profunda crisi global del capitalisme que estem encara vivint, especialment en Europa.

Aquesta crisi ha fet més peremptori el projecte de passar d'una economia basada en l'energia a una **economia basada en la informació**, les possibilitats de la qual de creixement continuat semblen més viables (no en va l'anomenada Llei de Moore estipula que cada dos anys es duplica la capacitat dels ordinadors per a processar informació) i menys condicionades pels límits del planeta, apareixent així com una via per a un **desenvolupament sostenible**. En aqueixa direcció, l'"Estratègia de Lisboa" es va marcar l'objectiu de convertir la Unió Europea en "*l'economia del coneixement més competitiva i dinàmica del món*".

Ara bé, utilitzar la economia de la informació com una eina per a un desenvolupament capitalista requereix la **comercialització de la informació**. Però el problema és que, encara que sota el capitalisme s'ha desenvolupat una potent indústria de la comunicació, siga aquesta editorial, musical o cinematogràfica, la informació en si mateixa es

¹ Conferència impartida el 4 d'octubre de 2012 en la Facultat de Psicologia de València, organitzada per l'APRJUV.

resisteix a ser tractada com una mercaderia. Quan es trobava estretament vinculada a un suport físic, aquest podia vendre's i comprar-se sense problemes. Però amb el seu tractament en suport informàtic, i al ser el cost de la seua reproducció una porció ínfima del cost de la seua producció, les lleis del mercat esdevenen inaplicables, i la facilitat de circulació d'informació a través d'Internet multiplica aquest efecte. Això ja va provocar en el seu moment l'esclat de la bombolla de les "dot com", i converteix l'anomenada pirateria informàtica, abasant tant programari com música o pel·lícules, en un fenomen imparable.

En aquesta situació, l'extensió del capitalisme a l'economia de la informació no pot deixar-se al lliure joc del mercat, i obliga a oblidar-se dels dogmes neoliberals per a recórrer al control polític directe, fins i tot al més pur estil feudal (no per res el mateix sistema de patents és hereu d'una tradició feudal, que el seu dia ja va entrebancar l'inici de la revolució industrial fins que va caducar la patent de Watts sobre la màquina de vapor). Ho van fer amb l'anomenat "cànon digital", i ho intenten ara amb l'anomenada Llei d'Economia Sostenible. No es tracta només de la disposició final permetent el tancament administratiu de pàgines web de descàrregues, sinó que recorre tota la Llei sota la bandera de l'anomenada "propietat intel·lectual", concepte aberrant en si mateix que pretén una inviable extensió de la propietat sobre les coses a la propietat sobre les idees, o sobre una informació que, en definitiva, és una successió de zeros i uns. No haurien d'haver oblidat el vell dit de que cadascú és amo dels seus silencis i esclau de les seues paraules.

Així, els que durant dècades van estar proclamant la inevitabilitat de les lleis econòmiques del capitalisme, topen ara amb la inevitabilitat de la lliure circulació d'informació en l'era d'Internet: no es tracta només que els internautes troben sistemàticament vies per a sortejar les prohibicions, com el P2P o els anonimitzadors, sinó que l'experiència industrial xinesa o les filtracions de Wikileaks mostren la dificultat de mantenir els secrets tancats amb pany i clau.

De fet, l'objectivitat econòmica al que apunta és al caràcter **públic** de l'Economia de la Informació. I és des del sector públic des d'on pot impulsar-se de forma eficaç, no supeditant-la al lucre privat, sinó assumint que la informació és un bé públic col·lectiu que ha de poder compartir-se lliurement.

Subratllem que "públic" no és equivalent a "estatal". I la distinció és especialment rellevant en relació a la informació. Així, quan es parla de programari lliure, de domini públic, es contraposa a programari "propietari" en general, no únicament de propietat privada: els programes de domini públic no es consideren "propietat" de ningú, ni de cap empresa ni de cap Estat. I en Internet la lliure circulació de la informació no reconeix fronteres, per molt que alguns Estats vulguen alçar tallafocs per entrebancar-la. De fet, el caràcter públic i col·lectiu de la informació abasta tant a la seua producció com al seu consum.

En la vessant de la producció, la informació no se genera "ex-novo", sinó que és una reelaboració d'informacions anteriors. Ja Newton va dir, parlant del seu treball científic, que si els veien grans és perquè anaven "a muscles de gegants", expressió que s'ha convertit en una divisa del caràcter històric de la ciència. I en el camp de la música pop, el grup musical humorístic australià Axis of Owersome ha pogut fer un popurri de 38 cançons exitoses repetint la mateixa seqüència de 4 acords.

I en la vessant del consum, la característica essencial de la informació és que no es minva al compartir-se, cosa que és precisament el que fa aberrant el mateix concepte de "propietat intel·lectual". Cal destacar que ja actualment una gran part de la

informació que circula per Internet ha estat generada al marge de circuits comercials, com resultat d'una activitat voluntària i lliure d'oci creatiu. Això s'estendria si l'increment de la productivitat material juntament amb les limitacions al creixement

material dugués al resultat lògic de reduir la jornada de treball forçós i disminuir l'edat de jubilació.

Cal subratllar que actualment estem vivint un fenomen inèdit: està accedint a l'edat de jubilació la primera generació d'usuaris d'Internet. De fet, els membres de la nostra Associació de Professors Jubilats de la Universitat de València en som un exemple. Però igual que nosaltres impartim conferències difonent lliurement els nostres coneixements, ens trobem amb milers de persones que ens jubilem acostumades a escriure en blocs, publicar vídeos en YouTube, etc. I després de jubilar-nos tenim molt de temps per a fer-ho. I ho fem perquè sí, per gust, gratuïtament, perquè no necessitem fer-ho per a viure. Això genera les condicions objectives per una forta expansió de creativitat gratuïta.

D'aquesta manera, en el marc d'una economia no mercantil de la informació les persones jubilades podem estar generant riquesa social, riquesa pública en el sentit més ampli, en tant que no és privativa ni de cap empresa ni de cap Estat. Això s'ignora deliberadament pels que llancen crits d'alarma per la previsió d'augment del percentatge de persones jubilades. De fet, l'augment de la productivitat pel desenvolupament tecnològic fa que siguin necessàries moltes menys hores de treball per a produir els bens materials necessaris per a la satisfacció de les necessitats vitals, i tenint en compte a més els límits al creixement en el consum d'energia i altres recursos naturals, l'economia de producció d'objectes materials requereix racionalment una forta disminució del número total d'hores de treball forçós, disminuint la jornada laboral i l'edat de jubilació i augmentant així el temps disponible per a les persones per a un oci que pot ser creatiu i socialment productiu. abans i després de jubilar-se.

Tanmateix, estem vivint en Europa el procés contrari, modificant-se les lleis per augmentar la jornada de treball i l'edat de jubilació. Això no respon a una racionalitat social vinculada a un desenvolupament sostenible i socialment beneficiós, però correspon a una altra racionalitat: si l'objectiu és rendibilitzar comercialment la producció d'informació, aleshores alliberar temps per a l'oci creatiu suposa potenciar una perillosa font de competidors: si hi ha milers de persones amb temps lliure per a generar bons programes informàtics i fins i tot música i vídeo, i a més disposen de mitjans per distribuir-los lliurement i gratuïtament per Internet, les empreses comercials tindran més dificultats per vendre els seus productes. D'aquesta manera, l'oci creatiu es converteix en un fenomen subversiu i perillós, no per a la societat però sí per a les comptes corrents.

Naturalment, no ho justifiquen d'aqueixa manera: parlen de milions de jubilats improductius vivint de forma insostenible a costa d'un número reduït de treballadors productius, sense tenir en compte l'increment de la productivitat material i reduint el concepte de productivitat a la producció de beneficis per a empreses privades. L'argument és tan fal·laç com el que defensa la "propietat intel·lectual" com una eina per a la innovació tecnològica, quan realment és un obstacle per a la mateixa. Per a entendre, pel contrari, la utilitat social del temps lliure en general, i de les persones jubilades en particular, cal canviar el sistema de referència propi del sistema capitalista. Però aquest canvi és així mateix una exigència intrínseca de l'economia de la informació.